

Dr. B. Heilig:

Příspěvek k dějinám prostějovského konfekčního průmyslu.

I.

Mluvíme-li o prostějovském konfekčním průmyslu, může býti každému — i neodborníku — jasno a nepochybně, že tu nejde o výrobní odvětví, jež pracuje jako valná většina dnešního průmyslu v uzavřených továrních objektech, nýbrž že používá při výrobě staré, přejaté produkční formy, dělí se o výrobní proces s tak zv. továrnou a daleko po okolním venkově roztroušenými malými řemeslnickými dílnami krejčovskými.

Takový systém kombinované výrobní formy zve se v národohospodářské literatuře „nákladním systémem“ (Verlags-system); je to práce, již vykonává dělník doma a ne v továrně, avšak pro „továrnu“, tedy tak zv. domácí práce. Domácká práce jako výrobní forma vyrostla z raného kapitalismu; začátky její možno ještě dříve konstatovati, a sice v době uzavřeného městského hospodářství, kdy vedle upevněného cechovního zřízení povlovně začínal nákladní systém a s ním současně jeho organisace výrobní — domácí práce.

První zpráva o povaze domácí práce známa je z roku 1850; psal o ní Charles Kingsley, zakladatel protestantského socialismu v Anglii. Struktura domácí práce byla dlouho v odborné literatuře označována slovem „Sweatingsystem“ (sweating pot), což však je jen odnoží takové výrobní organisace. Sweatingsystem stal se typickým zjevem domácí práce obzvláště v konfekčním průmyslu; proto zejména toto

průmyslové odvětví bylo zvláště studováno proto, aby bylo možno proniknouti do sociálních, hospodářských a organizačních problémů domácí práce.

Touto studií, jež ovšem postrádá nároků na úplnost, chci podle zvoleného titulu vyšetřiti začátky prostějovského konfekčního průmyslu a zjistiti, které historické zjevy daly vznik dnešní konfekci.

Způsob dnešní konfekční výroby na Prostějovsku vyrostl ze zaniklého cechovního zřízení. Při cechovním vývoji, jenž nedál se ani klidně ani přímočaře, můžeme lehko zjistiti dvě různá období. První časově delší etapa týká se místního cechu krejčovského, jenž jako korporace neodvislých řemeslníků usiloval o ideál středověkého řádu hospodářského, chtěje v cechu soustřediti veškeru řemeslnou výrobu a v něm ji monopolisovati. Výrobce a konsument měli se vzájemně stýkati jen ve smluvním poměru. Vývoj valné části dnešního velkoprávního průmyslu vyšel z uzavřeného cechovního zřízení přímo. Jinak tomu bylo u konfekčního průmyslu. I on, jak víme, vznikl z cechu, i když v cechovní době nemůže ještě býti řeči o velkovýrobě. O vývoj konfekčního průmyslu se starala vrstva obyvatelstva, jež sociálně nemohla se vyrovnati cechovnímu řemeslníku: byli to židé, podporovatelé necechovní práce, kteří ustavičně a velmi tvrdošíjně podkopávali základy cechovního monopolu. Z nich to byli zvláště vetešníci, ideoví odpůrci každé cechovní myšlenky, kteří zničili cechovní řád a na jeho místě vytvořili novou organizaci — nákladní systém, na němž dodneška spočívá skoro celý konfekční průmysl.

Židovským odpůrcům, zručně manevrujícím proti křesťanské korporaci cechovní, nápomocna byla při jejich bojích velmi významná okolnost, již možno na Prostějovsku doložiti historickým dokumentem. Je to pasus z vyrovnání mezi křesťanskou a židovskou obcí, k němuž došlo r. 1677 prostřednictvím Karla Eusebia z Lichtensteina, uvádějící: „Co se dotýče krejčích, nechceme, aby židovští krejčí zhotovovali městské oděvy buď na prodej nebo na zakázku a tím poškozovali městské krejčí na úkor jejich cechovních artikulí. Židovští krejčí však mohou šiti šaty židům nebo sedlákům a

nabízetí je před svými domy nebo v nich, jakož i prodávat: s různými starými a obnošenými šaty mužskými a ženskými, ať jsou jakéhokoliv druhu.“¹⁾

Zmíněné vyrovnání přiznalo židovské obci, že její příslušníci mohli šít oděvy nejen svým souvěrcům, nýbrž i venkovanům; je to ústupek, jehož dosáhli židé po třicetileté válce, tedy v době, kdy vrchnosti velmi záleželo na nových zdrojích příjmů.

Abychom si uvědomili dosah oné koncese, bude třeba si připomenouti, že židé byli z cechu odedávna vyloučení. Kříž, visící v cechovní hospodě, oddaloval je od cechu, jak W. Sombart uvádí.²⁾ I tehdy živilí se židé vetešnictvím; takový obchod byl v cechovních dobách jejich nesporným monopolem. Židé se však nespokojili jen prodejem odložených věcí, jak později obšírněji vysvětlím, nýbrž vždy nakupovali také „nové“ nebo „skoro nové“ oděvy (jen když měly vzhled nových), aby takovým zbožím lákali k sobě kupce, kteří by byli jinak přešli jejich obchodní sklady bez povšimnutí. Vetešníci dovedli si opatřit nové oděvy vždy laciněji, než jak je mohli dodávat cechovní krejčí. Měli k tomu dosti příležitosti, aby dali našiti takových oděvů: buď u vyučeného krejčovského tovaryše, jenž nemohl dostát všem podmínkám, aby byl přijat do cechu za řádného mistra, nebo u mistra z cechu vyloučeného, jakož i u cechovního příslušníka, jenž se ocitl v nouzi, nebo u židovského krejčího, v místním ghettu bydlícího, který směl pracovat jen svým náboženským souvěrcům. Příležitosti bylo tedy vždy dosti. Za takových okolností mohli si židé zjednat značně odběratelů, kteří nakupovali potřebné šatstvo ponejvíce u nich, protože byli lacinější než cechovní krejčí; oněmi odběrateli byli zejména chudší okolní rolníci. Židovští vetešníci časem poznali, že bude výhodno jejich obchodům, budou-li mít na skladě kromě starých oděvů také stálý dostatek nového zboží, jež by umožňovalo snadnější a lehčí odbyť obojího šatstva. Cechovní mistři se proti tomu přirozeně bránili, organizovali proti těm odpůrcům svého řemesla hnutí často velmi nebezpečná a zboží jim konfisko-

¹⁾ Liechtensteinský archiv ve Vídni: Plumlov fasc.6/Prostějov.

²⁾ Sombart: Die Juden und das Wirtschaftsleben.

vali. Proti židovské houževnatosti však ničeho nepořídili; oni dobře znali přednosti takových vetešnických živností a vždy zase znovu se k nim vraceli. R. 1677 došlo konečně k dohodě, na základě níž mohli židé zhotovovati a prodávati židovské a venkovské oděvy. (Takové dovolení ovšem vyžádalo četných poplatků, jež židé vrchnosti lichtensteinské odváděli). Text zmíněné dohody dále uvádí, že židé dovedli si (před r. 1677) získati zákazníky i mezi příslušníky jiných vrstev; to bylo asi zamezeno, avšak jen na čas. Při tom si třeba uvědomiti, že se židé nespokojovali jen místním obchodem, nýbrž obesílali svými „křesťanskými oděvy“ také výroční trhy. Důkazem toho jest článek z cechovních artikulí krejčovských, jež Marie Terezie potvrdila r. 1748; jím židé pozbyli možnosti, aby se jako trhovci účastnili cizích trhů.¹⁾

Prostějovští vetešníci, dojíždějící na cizí výroční trhy, byli tudíž praotci dnešního konfekčního průmyslu.

Mohu tudíž za resultát svého badání považovati, že tehdy zneuznaní vetešníci, které prohlašoval tehdejší cechovní režim za „ohrožovatele řemeslnického živobytí“ a z toho důvodu pronásledoval, tvořili také v Prostějově spojku mezi někdejším krejčovským cechem a dnešním konfekčním průmyslem. Oni vetešníci prodávali na trzích hotové oděvy, tedy ne podle míry šité. Jejich pokračovateli jsou dnešní konfekční podnikatelé, kteří z Prostějova vytvořili jedno ze středisk evropské konfekce.

Cechovní zřízení zaniklo... Židovští vetešníci, nebo lépe řečeno jejich nástupcové, provozují dnes moderní velkový-

¹⁾ Archiv města Prostějova: Sbírka listin č. Mm9. — Da sich aber die dasigen Juden anmasseten neue Christliche Kleider sowohl in denen Gewölbern, als auch Häusern auf den Feilen-Kauf mithin ausser der Juden selbst-einiger Nothdurft zu machen und darmit ausser deren freyen Jahr-Markt-Zeiten zu hausieren, solchen sollen mit Erkannnus des Handwerks-Comissarii und concurrenter des dasigen Stadt-Rhates selber, jedoch salvo recursus Beneficio, solche neue Christliche Kleider und sonstige derley Waren und Güter (wann sonst die unmittelbare Bestreiftung davon deren allgemeinen Handwerks-Erfordernissen nicht im Wege stünde) jedesmahls nach Gesetzgebiger Ausmass des Articuli 8vi ad 8phum: wohin die Geld-Straffen zu verwenden: deren Handwerks-Generalien de anno 1731, ad pias causas unfehlbar verwendet werden.

robu oděvů, nešitých podle míry: jejich zboží jako konfekční proniká do různých vrstev spotřebitelů, považíme-li, že se v Prostějově vyrábí průměrně ročně za 400 milionů Kč.

II.

Ačkoliv to paradoxně zní, jisto je, že prostějovský konfekční průmysl děkuje se za svůj vznik v první řadě modernisujícím snahám, jež po válce krymské (1854—1856) a rusko-turecké (1877—1878) zasáhly Balkán a zejména tehdejší Turecko. Tehdy poprvé usilovaly Turecko a později i ostatní balkánské státy o to, aby mohly vhodněji upravit vojenskou uniformu podle vzoru středoevropských armád. Když k tomu došlo, začalo také civilní obyvatelstvo odkládati starý národní кроj, chtějíc se také po evropsku odívat.

Těchto okolností využili vetešníci z rakousko-uherské monarchie a cestující po celé řiši, nakupovali všeliké obnošené šaty, jež pak za nepřiměřeně vysoké ceny prodávali v novém svém odbytišti na Balkáně.

V tu dobu dospěl M. Mandl, bývalý prostějovský měšťan a vetešník, který si zařídil ve Vídni skrovnou konfekční výrobu, k přesvědčení, že by bylo rentabilnější, kdyby dal pro dodávky balkánské raději zhotovovat nové oděvy místo namáhavě nakupovaných odnošených oděvů. To proto, poněvadž by výroba nových oděvů nebyla podstatněji dražší a nové zboží mohlo by se tak laciněji exportovat do všech států, kde by po něm byla poptávka. Kalkuloval — jak se později ukázalo — velmi správně, že se tím zvětší značně koupěchtivost, zvláště když předmětem exportu budou druhy nových oděvů.

Abychom si ujasnili, podle kterých principů se řídí konfekční průmysl při volbě svého výrobního stanoviště, chci krátce pojednat o tom, jak se rozšířila v Rakousku konfekční výroba. Většina konfekčního průmyslu sousedovala se v šedesátých letech ve Vídni, jež ale nebyla tamního původu. Toto průmyslové odvětví vzniklo v Uhrách a v Itálii. Padesátá léta minulého století vytvořila značnou konfekční industrii v Budapešti. Když se tu značně rozmohla, počala strádati jednak

nedostatkem krejčovských mistrů, jednak tím, že ve Vídni byly dělnické mzdy značně menší než v Budapešti. Z toho důvodu uherská konfekce stěhovala se ponenáhlu do Vídně a později buď direktně nebo oklikou přes Vídeň do Prostějova.

Podobný proces se odehrával také v Livorně, jež slynilo značným počtem velikých konfekčních podniků, pracujících ve velkém pro Bukurešť a Cařihrad. Náhle však italská vláda zakázala Livornu zušlechťovací řízení, jehož toto město požívalo, dotud zpracovávajíc anglické látky; tak byli tamní konfekcionáři nuceni k tomu, aby hledali nová místa svého působení a sice tam, kde zušlechťovací řízení bylo ještě chráněno zákonitou platností. A to bylo právě ve Vídni možno,¹⁾ proto se většina livornské konfekce přestěhovala do Vídně a odtud brzy potom v ojedinělých případech (4–5) také do Prostějova.

Po takové krátké exkursi vraťme se k onomu prostějovskému měšťanu, který si v té době zařídil konfekční výrobu ve Vídni. Onen ve Vídni usazený prostějovský konfekcionář nemohl tam uskutečnit svého plánu, chtěl zhotovovati jen laciné oděvy proto, poněvadž vídeňský konfekční průmysl zaměstnával v té době průměrně dosti kvalifikované a slušně placené dělníky. Proto založil ve svém rodišti — v Prostějově — dílnu, v níž hodlal vycvičiti pro konfekční práci domácí tkalce, kteří úpadkem svého řemesla se ocitli v nezaměstnanosti.

¹⁾ Srov. Fr. Leiferův spis „Die Männerkleidererzeugung in Wien“ (Schriften des Vereins für Sozialpolitik, Sv. 71., 1896): — — — die „Livorneser“ selbst verlegten, nachdem Livorno als Freihafen aufgehoben wurde, ihre Tätigkeit nach Wien. (Bisdahin konnte nach Livorno englische Rohware zollfrei eingeführt werden!) Hier wurde der Konfektion durch das Restitutionsverfahren insoferne eine Begünstigung zu Teil, als für ausländisches Tuch, welches verarbeitet wieder ausgeführt wurde, die Zollrestitution bestand. Anfänglich musste man nämlich die speziellen „Konfektions-Stoffe“ nach Wien aus England beziehen. Nach und nach brachten es aber auch die Brünnner Fabrikanten dahin, diese Stoffe zu erzeugen und heute liefern sie dieselben bis auf wenige Artikel nahezu zu den gleichen Preisen. Das Restitutionsverfahren brachte die Livorneser nach Wien. Einige Zeit blieb wohl noch in Livorno die Manipulation für die mindere Ware, bald jedoch wurde auch diese aufgelassen und der Betrieb konzentrierte sich in Wien. So wurde allmählich Wien der Mittelpunkt für eine Industrie, welche ursprünglich in Pest und in mehreren Provinzstädten, sowie in mehreren italienischen Städten, hauptsächlich in Livorno, zerstreut war.

Jeho plánu byly na prospěch různé výhody, jež Prostějov skýtal: město, čítající tehdy sotva 15 tisíc obyvatel, mělo v poměru k Vídni příznivější životní podmínky; mzdy tu byly mnohem nižší; k tomu ještě nastal právě tehdy rozmach textilního průmyslu (zavedením mechanických stavů), jenž produkoval laciné a méněcenné látky z odpadků (shoddy); současně se začalo šítí na zdokonaleném šicím stroji (r. 1846 Howesem vynalezeném). To všechno napomáhalo tomu, že bylo možno do Turecka a na Balkán vůbec vyvážeti nové a při tom lacinější oděvy, než jaké nabízeli vetešníci. A s exportem se hned začalo. Plán onoho Prostějováka (Mandla) setkal se s úplným úspěchem. Jeho dílna, jež časem vycvičila řadu domácích krejčích, brzo dodávala civilní oděvy do nového odbytiště a kromě toho také vyřizovala velké vojenské dodávky. První podnik dnešní rozvětvené konfekce prostějovské se tedy ustavil a hned osvědčil.

K tomu je dále třeba, abychom si dříve načrtli situační plán, jenž by nás informoval o prostějovských poměrech, vztahujících se k založení konfekčního průmyslu, než budeme sledovati další vývoj tohoto průmyslového odvětví.

Do r. 1859 existovali v Prostějově jen cechovně vyučení krejčí, vyrábějící pro místní potřebu nebo také — ale málo — na sklad pro výroční trhy. A právě toho roku založila Mandlova firma z uvedených důvodů v Prostějově dílnu jako cvičnou školu, jež by vychovala kádr mistrů, potřebných pro velkovýrobu.

Založení dílny sledovalo tudíž v první řadě jen výcvik domácích krejčích. To bylo nutno proto, poněvadž prostějovští mistři považovali za nedůstojno, aby vyráběli pro podnikatele. Jejich řemeslu (šití podle míry) se celkem dobře dařilo; při tom stále ještě byli proniknuti duchem cechovních organizací. Někteří z nich byli také zaujati proti výrobě některých druhů konfekčních oděvů. I později, když někteří z nich byli ochotni pracovati v dílně založené firmy a starati se o výcvik učňů, přece nadále odmítali šití na př. dětské oblečky nebo tenké druhy oděvů, určené pro export do orientu; taková práce stále ještě nebyla ke cti „počestného cechovního mistra“. Proto byla firma nucena, aby najímala cizí krejčovské

mistry, zejména pro výrobu onoho zboží, jež prostějovští krejčí odmítli pracovat. Firma povolala většinu cizích mistrů z Bratislavy; tamní krejčovský cech čítal patrně velmi mnoho organizovaných mistrů, takže nemohl všem svým členům poskytnouti přiměřeného živobytí. Napomáhala tomu snad též ta okolnost, že tamní mistři krejčovští také těžce nesli konkurenci bratislavské konfekční výroby, jež přivodila nejen v Bratislavě, nýbrž i v jiných místech náhlý úpadek krejčovské živnosti. Jisto jest, že se bratislavští krejčovští mistři a s nimi i tovaryši stěhovali do Prostějova, aby v založené konfekční dílně řídili výcvik domácích pracovních sil a kromě toho také pracovali pro export.

Pracovní síly, vycvičené ve zmíněné dílně, rekrutovaly se hlavně ze synů prostějovských tkalců, jichž řemeslo tu úplně zanikalo. Považujeme-li dnes město Prostějov za město výslovně konfekční, třeba si připomenouti, že v 60tých letech minulého století mělo po každé stránce jiný charakter. Jako dnes domácí krejčí a jejich rodiny obývají v Prostějově celé ulice a čtvrti, před padesáti lety bylo tomu jinak; bydleli tu hlavně domácí tkalci. Když však byl vynalezen mechanický stav tkalcovský a domácí tkalcovství proto náhle zaniklo, tehdy velká nabídka pracovních sil umožnila, že tu vzniklo nové průmyslové odvětví. Tkalcovský dorost to byl, jenž se začal v právě založené dílně učit krejčovině. Kromě toho také okolní venkov skýtal hojně ženských sil, jež postrádaly dostatečného zaměstnání v málo výnosných rolnických usedlostech svých rodičů; venkovské dívky byly proto rády, že se mohly ve městě učit řemeslu, od něhož si mnoho slibovaly. Tak ony venkovské dívky se hrnuly do zmíněné dílny a vytvořily kategorii výrobeků dětských oblečků, jež dodnes vynikají dovedností a čistotou. Aby mohla firma zmíněné dívky vycvičiti, přijala do svých služeb kvalifikovaného dámského krejčího, uloživši mu, aby je vyučil šití dětských oděvů; každá z nich „fasovala“ již po měsíční době učebné od firmy látky i přípravu a pracovala v tovární dílně na šicím stroji, firmě náležejícím. Každá taková krejčířka byla povinna po celý rok jen v dílně pracovat a teprve potom směla přidělenou práci šít doma, ale jen s tou podmínkou, že se její rodiče

zaručily za škody, které by firmě vznikly zkaženou prací jejich dcery. Kauce se nepožadovala.

Brzy potom byla poptávka po ženských dělnicích tak veliká, že vyučené krejčířky zaměstnávaly ve svých domácnostech i 12 pomocnic, opět venkovských děvčat. O rozsahu speciální výroby dětských šatů firmy M. J. Mandl (z r. 1896) informují nás tato čísla: tehdy zaměstnávala takovou výrobou (jen ona) 400 krejčích: z toho počtu připadalo jen 10% na muže, ostatek na ženy. Mandlova firma vyráběla měsíčně 5—10 tisíc oblečků, tedy ročně více než 60 tisíc a exportovala je ponejvíce do Egyptu a Jižní Ameriky; pokud také do V. Británie vyvážela, vztahoval se export rovněž na dětské oblečky.

Mandlova firma zrušila již po 3 letech (1862) jako zbytečné oddělení dilenské, jež vycvičovalo ženy pro výrobu dětských oblečků. Ponechala do r. 1869 pouze větší oddělení, kde vycvičovala krejčí pro pánskou konfekci.

Sledovali jsme dotud výučné mistry a jejich učně, případně učnice. Ale jen v začátečním stadiu: na venkově rozmohla se domácí krejčovina teprve tehdy, když se také synové chudého venkova z Dražanské vysočiny hrnuli do města, aby se vyučili konfekční krejčovině v dílně „mistra“, jenž nabyl výcviku v tovární dílně; to proto, poněvadž jejich políčka neposkytovala jim dostatečné výživy a oni venkovští mladíci nechtěli jako nádeníci na venkově pracovat. Do města přicházeli také oni venkovští příslušníci, kteří tu hledali práci v roční době, kdy nebylo polních prací. Učebná doba trvala tehdy 4 roky: 3 léta učňovská a pak tovaryšský rok. Takto vyučenému mladému krejčímu koupili pak jeho rodiče šicí stroj; on počal pak doma samostatně, t. j. pro továrnu pracovat. Když pak konfekční výroba zmohutněla, přibral si laciné dělníky a přijímal sám učně, kteří se u něho „vyučili“, aby pak prodělávali týž proces, jako jejich mistr: po 4 letech zjednali si sami v továrně práci. Dnes se domácí krejčovina na venkově tak rozšířila, že není v okolí Prostějova vesnice, v níž by se neživila konfekční krejčovinou velká část jak mužských tak ženských příslušníků. Mnohé vesnice žijí téměř výhradně z krejčovské činnosti jako zaměstnanci prostějovských továren.

Ona velká cvičná dílna vytvořila dnešní speciální typy konfekčních dělníků; v ní jako v zárodku byla celá pozdější prostějovská konfekční výroba utajena. V šedesátých letech nedošlo ovšem ještě ke specialisaci ve výrobě. K tomu dospělo se později. Po zrušení dílny usazovali se mistři, tovaryši, učni a šičky oděvů v Prostějově v nejbližším okolí jako domácí krejčí, případně domácí šičky, nebo jako jejich zaměstnanci. Začáteční specialisace, v dílně naučená, přešla do domácí krejčoviny a tu pokračovala: štěpila se dále a dala vznik různým sortám velké armády domácích dělníků.

Ona velká dílna, jež původně starala se jen o výcvik konfekčních krejčí, vyplnivši svůj úkol, přejala funkci provozací dílny a jako taková udržela se jen potud, než začali se v Prostějově usazovati noví konfekcionáři, kteří organisovali výrobu pouze na principu domácí práce; do Prostějova je přilákal úspěch Mandlova prvního konfekčního podniku. Mandlova provozovna však nedovedla odolat jejich konkurenci proto, že ustrnula na primitivní dělbě práce (jež by se byla jistě při racionální organizaci uplatnila), vytvořivši jen specialisty na šití kabátů, vest, kalhot, svrchníků a dětských obleků, tedy nepředstihla onu dělbu, jakou umožňovala i domácí výroba. Poznalo se, že další dílenský provoz není rentabilní, a proto byla r. 1869 zrušena. Dané předpoklady však plnou a neočekávanou měrou splnila.

Pokus, chtějící vytvořiti výnosný skladní průmysl, se podařil; začal dodávkami laciného konfekčního zboží do potřebných odbytišť. Právě Prostějovsko poskytovalo dostatek domácích dělníků, pracujících za nízké mzdy; proto se sem stěhovali ze všech částí bývalého Rakousko-Uherska jednak již zkušení konfekcionáři, jednak i ti, kdož počítajíce s místními výhodnými podmínkami, chtěli jimi teprve býti, vytvořivše tu své konfekční podniky. Z toho důvodu již od osmdesátých let možno sledovati snahu, koncentrující konfekční výrobu v Prostějově; ona je podnes znakem takové industrie, jež jde za dělníkem. Tak vzniklo v Prostějově uzavřené těleso průmyslové, jemuž podobného téměř není.

III.

Další vývoj krejčovské konfekce (od r. 1900) naznačují statistické tabulky:

Rok :	1900	1911	1921
Počet tov. podniků	16	46	110
Počet zaměstnaných domáckých krejčí	5.000	12.000	15.000
Výše ročních mezd	444.444 zl. t. j. 6,666.667 Kč	6,222.222 K t. j. 43,555.554 Kč	45,650 653 Kč
Roční výroba	4,000.000 zl. t. j. 60,000.000 Kč	56,000.000 K t. j. 392,000.000 Kč	409,855.877 Kč
Vývoz	—	—	196,962.000 Kč
Vývoz v ‰ výroby	—	—	48·5‰
Účast prostějovské konfekce na celostát. výrobě	20‰	—	—
Podíl prostějovské konfekce na celkovém vývozu z českosl. rep.	—	—	0·6‰

Rok	Mzdy Kč	Roční výroba Kč	Vývoz Kč	Vývoz v ‰ výroby
1921	45,650.653	409,855.877	196,962.000	48‰
1922	25,465.024	229,185.216	59,311.300	25·9‰
1923	33,076.382	297,687.438	13,716.087	4·6‰
1924	35,766.920	321,902.280	22,043.046	6·9‰
1925	38,068.120	342,613.380	32,267 049	9·5‰

Konečně je třeba zjistiti, jakou měrou obyvatelstvo politického okresu prostějovského zaměstnává se konfekčním průmyslem, přihlížíme-li ke konfekcionářům, konfekčním úředníkům a domácíým dělníkům.

Prostějovský politický okres čítá 80.974 lidí. Počet výdělečně činných osob zjistiti možno na základě počtu obyvatelstva Moravy a Slezska podle povolání a postavení v povolání. Morava a Slezsko má podle sčítání lidu (z r. 1921) 3,335.125 obyvatel. Z toho třeba vyloučiti nájemce (3.598 osob) a příslušníky rodin bez vlastního povolání (1,670.425 osob). Jedná se tudíž jen o 1,661.129 lidí výdělečně činných, t. j. 49·8% veškerého obyvatelstva. Použijeme-li téhož procenta pro výpočet osob výdělečně činných z prostějovského politického okresu, pak je to 40.322 lidí výdělečně činných. Poněvadž prostějovský konfekční průmysl zaměstnává okrouhle 22.000 lidí (včetně úředníků, učňů a rodinných příslušníků, kteří domácímu krejčímu pomáhají při práci), to znamená, že konfekční průmysl zaměstnává 54·6% výdělečně činných, což jest 27·16% celkového počtu obyvatelstva v prostějovském politickém okrese.